

F E L J E G Y Z É S

a Varsói Szerződés tagállamai 1970. június 19-i
külgyminiszter-helyettesi értekezletéről.

Első ülés június 19-n du. 15,00 óra

Puja elvtárs: Megnyitottnak nyilvánítja az ülést. Kéri döntsék
el, hogy milyen legyen az elnöklés rendje.

Iljicsov et: Javasolja, hogy magyar barátaink vállalják el az
elnöklést, mint házigazdák.

A többi delegáció: Egyetért, Iljicsov et javaslatával.

Puja elvtárs: Megköszöni.

Elmondja bevezető beszédét orosz nyelven.
/A beszéd szövege magyarul mellékelve./

Macovescu et: A Román Népköztársaság Kormánya és Külgyminisz-
tériuma nevében közöni a meghívást, külön köszö-
netet mond a Magyar Népköztársaság Kormányának és
Külgyminisztériumának a munka jó megszervezésé-
ért és az első perctől kezdve tanusított vendég-
szeretetért. Üdvözlí a Varsói Szerződés Tagállá-
mainak jelenlévő delegációit.

Az idő rövidsége miatt rögtön a lényegre térve
kijelenti, hogy egyetért a magyar küldöttség ál-
tal előterjesztett javaslattal. Elsősorban a kom-
müniké tervezetéhez volnának megjegyzései. A ter-
vezettel egyetért, román nyelven viszont a "kér-
dések és problémák" kifejezések egyformán hangza-
nak. Ezért javasolja a következőt: "...az ösz-
európai biztonsági és együttműködési értekezlet
előkészítésével kapcsolatos néhány kérdést érintő
egyes időszerű problémák megvitatása".

Iljicsov elvtárs: Köszönetét fejezi ki a magyar külügyminisztériumnak és személyesen Péter János elvtársnak a találkozó megszervezéséért, a szívélyes fogadtatásért és vendégszeretetért. Átadja Gromiko elvtárs és a szovjet KÜM-~~ük~~ üdvözlését.

A sajtó-kommuniké-tervezetet elfogadhatónak tartja, ha hozzátesszük a biztonság és együttműködés kifejezést. Javasolja, hogy a szöveg a következő legyen: "1970. június 21-22-én sor kerül a Varsói Szerződés tagállamai külügyminisztercsoinek értekezletére, hogy megtárgyalják a biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó öszeurópai értekezlet összehívásával kapcsolatos aktuális problémákat." Hozzáteszi, hogy ha magyarul nincs hangzási probléma, egyetért az eredetivel.

A napirenddel kapcsolatban kijelenti, hogy a szovjet delegációnak nincs ellenvetése.

Az értekezleten elfogadásra kerülő dokumentumok kérdésében javasolja, hogy a miniszterhelyettesek ne döntsék el, hogy mely dokumentumokat fogadjanak el a külügyminiszterek. Javasolja, hogy a miniszterhelyettesek egyeztessék a javaslatokat és vitessék meg a külügyminiszteri értekezlet elé terjesztendő dokumentumokat.

Macovescu elvtárs: Kijelenti, hogy az értekezlet munkájának meggyorsítása érdekében egyetért a szovjet javaslatokkal.

A lengyel delegáció vezetőjének felszólalása:

Üdvözlí a magyar delegációt és a tanácskozás résztvevőit, köszönetet mond a szívélyes fogadtatásért és a tanácskozás jó megrendezéséért. Elmondja, hogy 11 évvel ezelőtt nagykövet volt Magyarországon és ezért is jól együtt tud majd működni a magyar elvtársakkal.

A lengyel delegáció meggyőződése, hogy a külügyminiszter helyettesek találkozója teljesíti a kitűzött feladatokat, és előkészíti a külügyminiszterek számára az európai biztonsági értekezlettel kapcsolatos dokumentumokat. Úszrevételei a kiadott tervezetekkel kapcsolatban:

- Napirend: nincs észrevételük, kivéve annak 3. pontját, ahol Iljicsov véleményét osztja. A külügyminiszter helyetteseknek nehéz meghatározni, hogy mivel foglalkozzanak a miniszterek. Ezért javasolja az Iljicsov elvtárs által elmondottakat kiegészítésként.

- Sajtóközlemény: nincs problémájuk a szöveg lengyel nyelvre történő áttételében. Kiegészítésként javasolja az "együttműködés" szó beszúrását. A sajtóközleményt annak elfogadása után továbbítják a lengyel sajtónak.

- A külügyminiszterek tervezett napirendjéhez ugye szintén javasolja a biztonsági jelző mellett az "együttműködés" szó közbeszúrását.

Fischer et: a német delegáció vezetőjének felszólalása. A német delegáció nevében megköszöni a magyar vendéglátóknak a meleg, baráti fogadtatást és elismerőleg nyilatkozik arról, hogy ilyen rövid idő alatt megfelelő munkafeltételeket hoztak létre, úgy a miniszterhelyettesi, mint a miniszteri értekezletre. Véleménye szerint a magyar elvtársaknak a munkához megfelelő "levegőt" sikerült megteremtteniük.

Az NDK Pártja és Kormányja vezetői ~~nyilván~~ üdvözlétét tolmácsolja az értekezlet résztvevőinek.

Fischer et./folytatás/

Az előterjesztett dokumentumokkal kapcsolatban kifejti, hogy a kommuniké tervezetével, az "együttműködés" szó kiegészítésével a delegáció egyetért, ami pedig a miniszteri értekezletre előterjesztendő napirend javaslatot illeti, hangsúlyozza annak javaslat jellegé, mert szerinte a miniszter elvtársaknak ez az értekezlet nem írhatja elő mivel foglalkozzanak.

Véleménye szerint az előterjesztett dokumentumok átfogják azokat a problémákat, amelyekkel a miniszter elvtársaknak célszerű volna foglalkozniok s ezért úgy véli, hogy a javasolt napirendet mind konkrét javaslatot, a miniszter elvtársak elé lehet terjeszteni.

Véleménye szerint minden résztvevő előtt világos, hogy a miniszteri értekezletnek mivel kell foglalkoznia. Az előterjesztett dokumentumokban az aktuális problémák világosan kifejezésre jutnak.

Grigorov elvtárs: Kifejezi elégedettségét azzal kapcsolatban, hogy a Varsói Szerződés tagállameinak külügyminiszter-helyettesei összeültek a magyar fővárosban a felvetett fontos kérdések megvitatására. Köszöni a szívélyes fogadtatást és az irántuk megnyilvánult figyelmet és gondoskodást. Köszönti a többi küldöttséget és csatlakozik üdvözlő szavaikhoz.

Az előzetes kommunikót a bolgár küldöttség elfogadja az "együttműködés" kifejezéssel kibővitve. Egyetért az előzetes kommuniké megjelenésének időpontjával. A miniszterhelyettesi értekezlet napirendje vonatkozásában csatlakozik Iljicsov elvtárs módosító javaslatához. Ugyancsak egyetért a miniszteri értekezlet napirendi javaslatával.

Közi, hogy küldöttségük felhatelészt kapott a felmerülő összes kérdések megvitatására. Köszöni a figyelmet és valamennyiüknek jó munkát kíván.

Klusák elvtárs: Üdvözi az értekezlet résztvőit és köszönetet mond a jó megszervezésért és a nagyszerű gondoskodásért. Pártjuk és kormányuk helyesli, hogy ezekről a kérdésekről Budapesten tanácskozást tartanak. Felkicsolja Marko külügyminiszter elvtárs és a csehszlovák KÖM üdvözlötét és jókívánságait.

Klusák elvtárs folyt:

A miniszterhelyettesi értekezlet napirendje kifejezi korábbi elképzeléseiket. A harmadik pont vonatkozásában egyetért Iljicsov elvtárs javaslatával.

Ugyancsak egyetért az előzetes kommuniké tervezetével és a miniszteri értekezlet napirendjével.

Ruja et:

Kijelenti, hogy a felvetett két kérdésben már most dönthet a Konferencia. Az egyik az előzetes sajtóközlemény, amely a következőképpen hangzik:

" A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei június 21- 22-én tanácskozásra ülnek össze Budapesten, hogy megvitassák az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel foglalkozó összeuropai értekezlet előkészítésének időszaki problémáit. "

Ami a román elvtársak kifejezésbeli problémáját illeti, úgy gondolja, hogy az értekezlet egyetérthet azzal, hogy ők a maguk nyelvi sajátosságának megfelelően elkerülik a kifejezések ismétlődését.

Köszli, 19-órakor a kommuniké közlésre kerül.

Harmadik kérdés a miniszteri értekezlet napirendjének megvitatása. Szükségesnek tartja ebben is meggyőzést, ha a miniszterek elfogadják, akkor jó, ha ben, változtatnak rajta, ez természetesen jogukban áll. Kéri a többi miniszterhelyettes véleményét.

Iljicse et:

A javasolt napirend elfogadható, kivéve a már említett "együttműködés" szó közbeszurását.

Fischer et:

Nincs ellenvetése, elfogadja az Iljicsov et. által javasolt kiegészítést, ez logikus és helyes. Ezenkívül van még egy elképzelésük. Wenzler et-től felhatalmazása van, hogy kiegészítésül még egy napirendi pontra tegyen javaslatot.

/Fischer et.folyt./

Ez a következő:

"Harc az NDK nemzetközi pozíciójának megemeléséért, és az NDK - NSZK közötti kapcsolatok."

Mondhatják ugyan az elvtársak, hogy ezt a kérdést a másik napirendi ponton belül is meg lehetne beszélni, de Winzer et úgy véli, hogy ezt a pontot speciálisan kellene tárgyalni. Winzer et. javaslatánál abból indult ki, hogy ezek a problémák mindenkit érdekelnek.

Iljicsov et: ~~IX~~ Winzer et. kérésével, ill. Fischer et felszólalásával kapcsolatban megjegyzi, hogy a pozíciók megerősítéséről és nem megemeléséről kell beszélni. A javaslat érdekes, ha vélemény cseréről van szó ebben a kérdésben, úgy a javaslattal egyetért. A kérdésről lehet beszélni, vagy a külügyminiszterek értekezletén, vagy akkor, amikor az első napirendi pont tartalmi vitájára kerül sor. Egyezően, a kérdésre a későbbiekben kellene visszatérni.

Puja et: Megkérdezi, egyetért-e a konferencia azzal a gondolattal, hogy a boterjesztett három dokumentumot tárgyalják meg, azaz: 1./ A szovjet-magyar közös kommuniké tervezetet 2./ a szovjet memorandum tervezetet, 3./ azt a szovjet javaslatot, amely a kulturális kapcsolatokkal és az emberi környezet kérdésével foglalkozik. Ezután kerüljön sor a tartalmi vitára. Hozzáteszi, hogy a magyar delegáció ezzel egyetért.

/Fischer et.folyt./

Ez a következő:

"Harc az NDK nemzetközi pozíciójának megemeléséért, és az NDK - NSZK közötti kapcsolatok."

Mondhatják ugyan az elvtársak, hogy ezt a kérdést a másik napirendi ponton belül is meg lehetne beszélni, de Winzer et úgy véli, hogy ezt a pontot speciálisan kellene tárgyalni. Winzer et. javaslatánál abból indult ki, hogy ezek a problémák mindenkit érdekelnek.

Iljicsov et: ~~XX~~ Winzer et. kérésével, ill. Fischer et felszólalásával kapcsolatban megjegyzi, hogy a pozíciók megerősítéséről és nem megemeléséről kell beszélni. A javaslat érdekes, ha vélemény cseréről van szó ebben a kérdésben, úgy a javaslattal egyetért. A kérdésről lehet beszélni, vagy a külügyminiszterek értekezletén, vagy akkor, amikor az első napirendi pont tartalmi vitájára kerül sor. Egy szóval, a kérdésre a későbbiekben kellene visszatérni.

Puja et: Megkérdezi, egyetért-e a konferencia azzal a gondolattal, hogy a beterjesztett három dokumentumot tárgyalják meg, azaz: 1./ A szovjet-magyar közös kommuniké tervezetet 2./ a szovjet memorandum tervezetet, 3./ azt a szovjet javaslatot, amely a kulturális kapcsolatokkal és az emberi környezet kérdéseivel foglalkozik. Ezután kerüljön sor a tartalmi vitára. Hozzáteszi, hogy a magyar delegáció ezzel egyetért.

Iljicsov et: Egyetért, hogy az értekezlet tárgyalja meg a három javaslatot.

Macovescu et: Fentiekkel egyetért, a román delegációnak nincs más javaslata, hajlandó megvitatni bármely más javaslatot is, ha lenne.

Puja et: Javasolja, hogy a szovjet-magyar közös kommuniké tervezetet bokezdésenként tárgyalják.

Iljicsov et: Javasolja, hogy először egészében, majd részletenként vitassák.

Macovescu et: Kijelenti, hogy a tartalmi kérdésekhez nem tud hozzászólni mert mindössze 3 órával ezelőtt kapta meg a tervezetet. Csak holnap mondja el véleményét, mert azt tanulmányoznia kell. Hajlandóak azonban meghallgatni más delegációk álláspontját, ez egyébként segít nekik saját álláspontjuk kialakításában.

Puja et. Javasolja, hogy ellenvetés hiányában kezdjenek hozzá a tartalmi vitához.

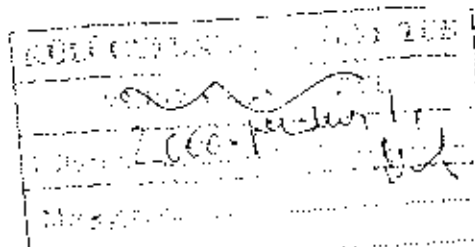
Willmann et: Megkérdezi, hogy először a kommuniké tervezetet vitatják-e meg. Ezzel egyetért.

Puja et: Kijelenti, tekintve, hogy társszerzők vagyunk a tervezettel egyetértünk, általában és részleteiben.

Iljicsov et: A tervezettel egyetért, általában és részleteiben.

Wällmann et: Félórás szünetet kér, hogy megismerkedhessen a tervezet-
tel.

~~Pu~~ Puja et: Félórás szünetet rendel el.

1./ Puja Frigyes elvtárs:

Höviden megnyitja az értekezlet második napi munkáját. Majd kifejti a magyar delegáció ~~véleményét a szovjet delegáció által benyújtott Memorandum-tervezetről.~~

Bevezetőben elmondja, hogy a magyar küldöttség egyetért mind azzal amit a Memorandum-tervezettel kapcsolatosan felszólalt delegáció vezetők elmondottak, országaink tevékenységéről az összeurópai biztonsági értekezlet előkészítése ügyében, valamint a NATO római minisztortanácsi ülésének az értékeléséről.

A NATO római minisztortanácsi ülésével kapcsolatban negatív, hogy van néhány olyan vonás, ami megragadta a figyelmünket - a NATO kísérletet tett, hogy az összeurópai biztonsági értekezlet összehívása ügyében kiragadják a szocialista országok kezéből a kezdeményezést,

- Ugyan látszatot keltenek, hogy a szocialista országok javaslataival nagyjából egyetértenek, azokat elfogadják és mintha közelednének álláspontunk felé.
- E látszat egyetértéssel megkísérik országainkat deffenzívába szorítani és arra törekednek, hogy felszítsák a Varsói Szerződés államai között állítólag fennálló nézetkülönbségeket.

A NATO üléssel kapcsolatban bár új elemek kerültek fel a NATO-nak a biztonsági értekezlethez való hozzáállásában, lényegében nem történtek változások. Az USA látszat engedmények árán lényegében rákényszerítette álláspontját a NATO országaira.

A NATO ülésen ellentétek nyilvánultak meg a NATO államok között s egyesek csak kényszeredetten fogadták el a USA álláspontját.

Az Egyesült Államok kezdeményezésére új, negatív elemek kerültek a NATO álláspontjába /a különböző kölcsönös engedmények hangsúlyoztatása/ amivel a biztonsági értekezlet előkészítését a végtelenségig próbálják elbuzni. Azt továbbra is a punitív stádiumában szeretnék tartani és a jelenleg a szocialista és nyugati államok között folyó tárgyalások, köztük a SALT tárgyalások sikerétől szeretnék függővé tenni az értekezlet összehívását.

A Frágai miniszteri értekezleten hozott javaslatunkat az összeurópai biztonsági értekezlet napirendjével kapcsolatosan a fellazítás és országaink belügyibe való beavatkozás elemeivel higitották fel.

Az értekezlet előkészítése probakövének tekintik a csapatok kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentésének a kérdését. Az előkészítésre olyan procedurát javasolnak, ami azt nem könnyíti, hanem megnehezíti.

A negatívumok ellenére új elemeket is látnunk kell:

- A záróközleményben konkrétan beszélnek az Összeurópai biztonsági értekezletről, ami eddig egyetlen-egy NATO dokumentumban nem szerepelt.
- Lehetségesnek tartják, hogy a kétoldali pühatolózó tárgyalásokról áttérjünk a többoldalu tárgyalásokra az értekezlet előkészítése céljából.
- Állandó testület létrehozásáról beszélnek.
- Bár napirendi javaslatunkat felhigitják, mégis foglalkoznak vele.
- A kölcsönös és kiegyensúlyozott csapat csökkentésekről szoló tárgyalásokat nem kapcsolják össze magával az értekezlettel, úgy tünik, hogy készen állnak arra, hogy e tárgyban párhuzamos tárgyalásokat folytassanak.

A NATO-t egy fő cél vezérli, az értekezlet összehívását elődázni és ezért a felelőséget a Varsói Szerződés államaira hárítani.

A NATO e taktikájából adódnak a mi feladataink:

- 1./ Az értekezlet összehívása tárgyában kezdeményezést nem engedhetjük ki a kezünkből.
- 2./ Az értekezlet megszervezésével kapcsolatban olyan új javaslatokat kell tennünk, ami elől a NATO már nem térhet ki.

3./ Ki kell használni a NATO államok közötti
ellentmondásokat /USA-NSZK és mások/.

4./ Teljes erővel folytatnunk kell a konzultá-
ciók és tárgyalások minden fajtáját az
értekezlet összehívásában érdekelt összes
országgal.

A szovjet elvtársak által beterveztett Memorán-
dum-tervezettel kapcsolatban kijelenti, hogy azt jó-
nak, átgondoltnak és perspektivikusnak tartja. A
magyar delegáció egyetért Iljicsov elvtárs tegnap
kifejtett érveivel, amivel a tervezetben foglaltakat
elemezte.

Az eddigiekhez azt szeretnénk kiegészíteni, hogy
a Memorandum-tervezet tartalmánál fogva alkalmas arra,
hogy a kezdeményezést a Varsói Szerződés államai to-
vábbra is kezükbe tartsák, hogy fokozza a NATO-n belüli
ellentétet.

A magyar delegáció nagyon jónek tartja, hogy a
Memorandum kijelenti: A ~~szovjet~~ kétoldali konzultá-
ciók folyamán ~~egyetértés~~ alakult ki abban,
hogy az értekezleten kik
vegyenek részt, így az NSZK és NSZK azonos jogokkal és
kötelezettségekkel, valamint az Egyesült Államok és
Kanada.

Jó, hogy a tervezetben nem egy, hanem az értekez-
letek sorozatának a megtartásáról van szó, mert az már
most látható, hogy az első értekezlet nem oldhatja
meg az összes problémákat, legfeljebb csak megfogol-
hatja a további feladatokat. /

A tervezetben új elemként szerepel egy ~~szovjet~~
szerv létrehozása az európai biztonsági és együttműkö-
dés kérdéseiben.

Az Európában állomásozó külföldi fegyveres erők csökkentésére tett javaslat alkalmas arra, hogy e kérdésben megszüntessük a nyugatiak "bujócskáját".

Az összeurópai biztonsági értekezlet napirendjének kibővítésére tett javaslat magába foglalja a Szófiában létrejött egyetértésünket.

A Memorandum tervezetben azt tartjuk különösen jónak, hogy a legfontosabb kérdésekbe vittünk új elemeket és ezek elől a NATO-nak nehéz lesz kitérni.

A magyar küldöttség véleménye szerint amennyiben a Memorandum-tervezetet a miniszter elvtársak elfogadják, országaink komoly fegyverhez fognak jutni, amelyvel sikeresen folytathatják a harcot az értekezlet összehívásáért.

A Memorandum publikálásával kapcsolatban a magyar küldöttségnek az a véleménye, hogy ~~közvetlenül~~ elő kell készíteni annak átadását a helyszínen és magas szinten. Javaslataink, hogy a Memorandumot minden országban egyidőben adjuk át, és az azt követő napon minden szocialista országban nyilvánosságra hozzák. Az átadás és a nyilvánosságra való hozás időpontjára vonatkozóan az előkészületek végén a magyar küldöttség javaslatot fog tenni.

Befejezésül Ruja elvtárs köszönetet mond azért a jó együttműködésért, ami a mostani értekezlet résztvevői között kialakult.

2./ Fischer et.

A szovjet delegáció nevében Iljicsov elvtárs nagyon meggyőzően tárgya elénk, miért szükségesek és fontosak ezek a dokumentumok. Ervelésével egyetérttek. Néhány megjegyzés az eddig elhangzottakhoz:

a./ A külügyminiszterek értekezlete időszorú, mert eredményekkel kecsegtet és általa a kezdeményezés a mi kezünkben marad. A memorandum és a többi dokumentum orientál arra, hogy mi volna a célszerű. Ez hozzájárulás ehhez, hogy a közvéleményt is jobban tisztázzuk az európai biztonsági és együttműködési értekezlet megtartásának támogatására. Ezáltal a Varsói Szerződés országai hozzájárulnak a béke ^{megőrzésének} ~~megőrzésének~~ ügyéhez és feltárják az imperialisták igazi szándékait.

b./ E dokumentumok révén az előkészítés gyakorlati térre helyeződik át. Helyesli a dokumentumok átadásával és publikálásával kapcsolatos magyar javaslatot ebben az időpontban amikor a Füge elvtárs indítványozni fogja. Így nemcsak diplomáciailag maradunk offenzívában, hanem a közvélemény tájékoztatása és befolyásolása tekintetében is.

Amennyiben lehetséges, konkrét javaslatokat szeretne tenni a memorandum-tervezethez.

3./ Füge elvtárs

Miután eddig általános vita folyt, az volna a javaslat, hogy ezeket fejessék le először. Tegnap ugyanis ebben állapodtunk meg, hogy ma reggel először folytatjuk az általános vitát, majd visszatérünk a kommunikó-tervezetre és végül részletesen megvitátjuk - bekezdésenként - a memorandum-tervezetet. Kéri a további hozzászólásokat. Amennyiben nincs több hozzászólás, vehetjük-e úgy, hogy a román és a lengyel elvtársak egyetértettek az eddig elhangzottakkal?

4./ Macovescu elvtárs

Ha jól értette, először az általános vita, majd a konkrét kérdések megvitatása következik. Fenntartja magának a hozzászólás jogát a konkrét vitára.

5./ Willmann elvtárs

Néhány általános megjegyzés előljáróban, részletesen majd a konkrét vitában szeretne felszólalni. Ha ezzel egyetértenek elmondaná, hogy elégedett a megbeszélések eddigi menetével. Különösen örül annak, hogy minden delegáció igyekszik hozzájárulni az európai biztonsági és együttműködési értekezlet megtartását elősegítő konkrét és hatékony lépések kidolgozásához. Különösen nagy figyelemmel hallgatta Iljicsov elvtárs hozzászólását és érveléseit; azokkal teljes mértékben egyetért. Ugy véli a szovjet dokumentum-tervezetek lényeges hozzájárulást jelentenek az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatos erőfeszítésekhez. Meggyőződése, hogy munkánk sikerének legfontosabb biztosítója a szocialista országok itt is megnyilvánuló egysége.

Országaink legutóbbi hónapokban végzett diplomáciai aktivitása széleskörű pozitív visszhangot keltett a kis és közepes nagyságú európai országokban attól függetlenül, hogy ezek NATO tagok-e vagy sem. Jól fogadták magát az összeurópai értekezlet gondolását, az NSZK teljesjogi részvételét és Helsinkit mint színhelyet. Ugyrészt az USA nyomására néhány európai NATO ország kétségben akarta vonni a szocialista országok szándékainak őszinteségét az összeurópai értekezlettel kapcsolatban. Azok az a céljuk, hogy átvegyék a kezdeményezést tőlünk és számunkra nem megfelelő témákat tűzzenek napirendre. Másrészt a NATO igyekszik attól függővé tenni az összeurópai értekezletet, hogy a szocialista országok és az NSZK közötti tárgyalások illetve a Berlinnel kapcsolatos négyhatalmi megbeszélések, milyen eredményekkel végződnek.

A NATO-ban uralkodó helyzetet illusztrálta maga a NATO-tanács római ülése is. Két új koncepció rajzolódott ki az ülésen. Az egyik a legerresszívebb NATO országok elsősorban az USA u.n. atlanti koncepciója a dialógusokról, a másik pedig a Skandináv tagországok által javasolt és bizonyos tekintetben belga és Francia részről is támogatott rugalmasabb és ~~szociálisabb~~ enyhébb álláspont. A NATO tanács dokumentumai minden esetre bizonyos lépést jelentenek a dialógus kiszélesítése felé, ugyanakkor azonban kísérletnek is minősíthetők az összeurópai értekezlet elhúzása és a felelősségnek a szo-

5. Willmann elvtárs folytatása

A NATO tanács ülésén tulajdonképpen kompromisszum született a különböző nyugati álláspontok között. Ennek egyes elemei kihasználhatók a szocialista országok által. Ilyenek:

- annak a készségnek a nyilvánítása, hogy egy lehetséges időpontban megtárgytsuk az összeeurópai biztonsági és együttműködési értekezletet, vagy értekezletek sorozatát.
- Hangsúlyozták az atomserompó szerződés jelentőségét, a további nukleáris fegyverzet csökkentést, a biológiai és vegyi fegyverek alkalmazásának megtiltását és az ezzel kapcsolatos ellenőrzést, az emberet körülvevő környezet kérdésének felvetését.

Ezek fontos előfeltételek a szocialista országok új kezdeményezéseik szempontjából. Ugyanakkor további feladatot a NATO országok igazi szándékainak feltárása a dialógussal kapcsolatban. Ehhez nagy segítséget nyújthat a memorandum-tervezetnek a külföldön állomásozó fegyveres erők csökkentéséről szóló része.

A lengyel küldöttség úgy véli, hogy az előterjesztett dokumentumok / memorandum és kommuniké / elősegítik az előrehaladást és azt, hogy nyomást gyakoroljunk a nyugati országokra.

A nyugateurópai országok többsége számára érdekes a kereskedelmi-gazdasági és tudományos-technikai kapcsolatok fejlesztésének megvitatása. Ezek a javaslatok is nemlegesítik a hidegháború erőit. Az együttműködés különösen fontos most, amikor azt látjuk, hogy fejlődik és mélyül a nyugateurópai országok integrációja, amely egyben a szocialista országokkal szembeni diszkriminációt is célozza. Az integráció az ellentmondásokat sejtető külső jelek ellenére belülről erősödik és fokozatosan gazdasági szövetséggé válik. Hasonlóan ki is bővíthet Nagybritannia, Dánia, Norvégia és Írország belépésével. Észnithatunk arra is, hogy később szerződésileg csatlakoznak hozzá más nyugateurópai országok is. Ilyen tekintetben nyomást gyakorolnak Svédországra, Ausztriára, Svájcra és még Finnországra is. Már most társas viszonyban van az EGK-val 18 afrikai ország. Feltehető a keletafrikai gazdasági közösség társulása is és hasonló törekvések tapasztalhatók Izrael, Törökország, Görögország és Jugoszlávia, valamint Marokkó vonatkozásában. Ez a folyamat veszélyezteti a szocialista országok érdekeit. Az ellene vívott küzdelem egyik módja az európai szocialista országok gazdasági együttműködésének fokozása, a meglévő

3. Willmann et. második folyt.

A dokumentumokban szereplő kibővített témák méginkább kiszélesítik a kis európai országok befolyásolásának frontját. Igen jelentős az emberi környezetről szóló javaslat, amely kitér a víz- és a levegő szennyezése elleni küzdelemre, a hegyvidékeknek az eróziótól való megmentésére, az erdők és vadak védelmére. A kérdések teljes megvalósítása meredéktelen összeurópai együttműködést követel. A téren van lehetőség a negatív törekvések ellensúlyozására. A szocialista országok e tekintetben haladó társadalmi rendszerük folytán túlsúlyban vannak, miután tervgazdálkodást folytatnak, amely lehetővé teszi a természetet vagyis az emberi környezőt gyakorlatilag korlátlan védelmét, míg a maximális profitra törekvő tőkés országokban ennek megoldása nehézségekben ütközik.

A szófiai miniszterhelyettesi értekezleten megállapítottuk, hogy nem hanyagolható el a kulturális együttműködés fejlesztése. A NATO kommunikéje szerint a tőkés Nyugat az emberek, a gondolatok és esztek szabad vitájának jelszava alatt az ideológiai nézetek fokozása céljából fejleszti velünk a dialógust. A nyugati tőkés ellen a szocialista országok konkrét tervet dolgozhatnak ki a kultúra, a tudomány és a köznevelés terén folytatandó együttműködésre. Ennek elvei az ENSZ alapokmányára támaszkodhatnak, hangsúlyozva, hogy ez nem irányulhat az országok érdekei ellen. Ugyanis ezt az együttműködést a Nyugat ideológiai diverzióra akarja felhasználni. A terv tartalmazhatná a kultúra, a tudomány és a köznevelés terén folytatandó együttműködést, amely kiterjedne a szakszervezetek, ifjúsági szervezetek és egyéb társadalmi szervezetek közötti együttműködésre is.

A memorandum-tervezet feltételeket teremt a dialógus fejlesztésére az európai biztonsági és együttműködési bizottság keretében, amelyet az első összeurópai értekezleten hoznának létre. Ez a bizottság megvitathatna más, konkrétabb és szélesebb kérdéseket is az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatban.

Szerintünk egy adott időben megvitathatnánk az európai biztonsági és együttműködési szerződés-tervezetét is. Elveit az első összeurópai értekezleten terjeszthetnénk elő és a továbbiakban a bizottságban dolgozhatnánk fel. Ennek alapja az a longyel tervezet

Willmann et. 3-ik folyt.

lehet, amelyet a legutóbbi moszkvai konzultáción adtak át és amelyre már több szocialista ország kinyilvánította részletes véleményét. A szerződés elveinek tervezete tartalmazza a fő vonásokat, megfelel az 1966-os budapesti, az 1967-es karlovy-varý-i találkozó és az 1969-es budapesti felhívás szellemének. Előnyös vonásai az európai biztonság és együttműködés szempontjából a következők:

- 1./ A szocialista országok kezdeményezése nemcsak a NATO országok határái köreiből, hanem a szomszédos államokban is jó visszhangot keltene. Kedvezően reagáltak rá a különböző társadalmi szervezetek.
- 2./ A javaslat széleskörű jellege lehetővé tenné, hogy hasznosan folytassuk a dialógust a NATO országokkal, az adott nemzetközi helyzetnek megfelelően.
- 3./ A Nyugaton is nehezen elvethető program tanúsítaná, hogy a Nyugatnak és a NATO-nak nincs kidolgozott alternatív koncepciója az európai biztonsággal és együttműködéssel kapcsolatban.

Az alapelvek tervezetét tehát az első összeurópai értekezletben szeretnék előterjeszteni, felhasználva a szocialista országok támogatását.

Főként javaslat a memorandum-tervezetben olyan bizottság létrehozására, az első összeurópai értekezleten, amely a külföldi állami erők csökkentését vizsgálja. Így ilyen bizottság lehetővé tenné az európai országok számára legfontosabb kérdés megvizsgálását. Úgy konstruktív alternatívát állítunk szembe a fegyveres erők kölcsönös és ki-egyensúlyozott csökkentéséről szóló utópikus elképzeléssel szemben. Javaslatunk mozgósítaná a közvéleményt, a NATO kis országokban és más európai államokban. Olyan rugalmas terv ez a nyugati országokkal szemben, amely lehetővé tenné a külföldi erők csökkentésének kidolgozását a nemzeti hadsereg fejlesztésére különösen az NSZK-ban. A lengyel küldöttség szerint nagyon fontos az atomcserepó szerződés ratifikálása is az EURATOM megállapításai, főleg az NSZK részéről.

Willmann et.4-ik folyt.

Az összeurópai biztonsági és együttműködési értekezlet előkészítéséről szólva támogatja a tervezetekben és a hozzászólásokban kifejtett javaslatokat. Bár nem akar előre dönteni a szervezeti kérdésekről, úgy gondolja, hogy egy előkészítő terv nem helyettesíthető a megbeszélésekkel és létrehozásával nem odázható el az összeurópai értekezlet megtartása, bár ilyen törekvés tapasztalható Nyugat részéről.

Külön figyelmet érdemel a Helsinkiben akkreditált nagykövetek és megbízottak találkozájáról szóló javaslat. Ezek a találkozók élénkíthetnék a vitákat és gyakorlati sikra terelhetik az előkészítést. Az NDK teljesjogu részvétele a találkozókon kezdettől fogva magától értetődik. Szerintük ezeknek a főfeladata a dialógusok értékelése, összegzése, a napirend, a dátum, a hely és a képviselőket tekintetében elhangzott javaslatok egyesítése.

Meggyőződése hogy a javasolt dokumentumok elfogadása ismételtén tanúsítja majd egységünket, amely a szolidaritásnak, az együttműködésnek, a béke és a biztonság iránti gondoskodásnak alapja. Külön köszöni a szovjet külöttségnek, hogy ilyen fontos dokumentumot terjesztett elő. Reméli, hogy a tervezetek elfogadása által lehetőség nyílik a szocialista országok új offenzívájára számára.

Később a dokumentumok részletes vitájánál ismét szólásra fog jelentkezni.

6./ Puja elvtárs:

Javasolom, hogy térjünk vissza a kommuniké szövegének a megvitatásához.

7./ Macovescu elvtárs:

14.00 óráig szünetet javasol.

8./ Puja elvtárs:

Éő, hogy nem leszünk készek a szövegekkel.

9./ Macovescu elvtárs:

A mai napon, holnap, sőt éjjel is tárgyalhatunk. Remélem azonban, hogy a vita nem lesz kimerítő.

10./ Willmann elvtárs:

Véleményem szerint a kommunikét meg lehetne vitatni. A román elvtársak talán nem fogják ellenozni a megvitatását.

11./ Iljicsov elvtárs:

Jó lenne megvitatni a kommunikét. Számunkra fontos az idő tényezője. A miniszterek elé lehetőség szerint egyeztetett szöveget kell előterjeszteni, ezért kellene most megvitatni a kommunikét, és utána, ha a román elvtársaknak megfelel, a memorandumot. Tegnap úgy értettük, hogy mindenki elfogadja a kommunikét, sőt mi egyhangulat módosítottuk a kommuniké IV. bekezdését. Tegnap egyetértettünk azzal, hogy a román elvtársak ma reggel szólnak hozzá, de most kérhetnénk a kommuniké megtárgyalásának befejezését.

12./ Fischer elvtárs:

Egyetérttek a kommuniké megvitatásának befejezésével kapcsolatos javaslattal. Az idő gyorsan halad és tudjuk, hogy mennyi időt vesz igénybe a szerkesztés. Iljicsov elvtárs észrevételével kapcsolatosan megjegyezném, hogy valóban egyetértettünk a kommuniké tervezetével. A miniszterek elé minél teljesebb tervezetet kell terjesztenünk és ehhez kell a román elvtársak egyetértése is.

Megjegyzem átnéztem az előttünk álló dokumentumokat, valamint a NATO római miniszteri ülészekének anyagait is. Konkrétan a kommuniké 8./ pontját, és úgy vélem, hogy a mi kommunikénk felel meg teljesen a követelményeknek. A római kommuniké 6./ pontjában az NSZK-nak szövetségesei által való támogatásáról van szó. Hítket is támogatnak a szövetségeseink, de talán ez a fenti 8./ pont igényli ennek a támogatásnak szövetségeseink által való újabb kidiszkussiózását. ~~Kérem~~ Winczer elvtárs ismertetni fogja KDK-NSZK kapcsolatait és ezzel kapcsolatban talán hasznos lenne egy idevágó bekezdés a kommunikénkbe betűzni. Az európai közvélemény számára érdekes leszha mi rámutatunk az NSZK tekintélyének és kapcsolatainak növekedésére. Ezzel támogatnánk az európai békét. Az KDK és NSZK közötti nemzetközi jogon alapuló kapcsolatok fontos mozzanatai lehetnének az európai biztonságak.

Ha Önök egyetértettek úgy én megfogalmaznék egy ilyen bekezdést, amelynek a kommunikékben való helyéről majd tárgyalhatunk.

A NATO kommuniké alapján talán hasznos lenne kitérni az európai status quora-, valamint a határok sérthetőségére is. Erre azért is szükség van, mert a Bundes-tagban lefolytatott viták éppen ezt tették kérdésessé. Nérem, gondolják meg, hogy mennyiben hasznos lenne ezen gondolatainnak a kommunikékben való visszaadására. Egyetérttek a tegnapi végzett munkánkkal, azonban ezek a gondolatok azóta váradtak bennem.

Magyar Országos
Levélrózsa

13./ Puja elvtárs:

Új elgondolás merült fel. Fischer elvtárs javasolja két új kérdésnek a kommunikében való beiktatását. Magam részéről úgy vélem, hogy a jelen kommuniké már jellegéből fakadóan nem olyan, hogy ezekről a kérdésekről szó essék benne. A Memorandumban szó van az EDK-ről. A kommunikékben csak az európai biztonsági konferenciára térnénk, ki vagyis arra, amivel a miniszterek foglalkoznak az értekezletünkön.

14./ Iljicsov elvtárs:

Aggatték a szünettel.

Úgy gondolom, hogy a NATO kommunikére nem a mi közleményünkben kellene válaszolni. Ha pontonként válaszolunk akkor nemcsak erre, hanem másra is kell reflektálni. Itt kell gondolnunk a problémát. A kommuniké célja a miniszteri tárgyalásról szóló rövid tájékoztatás. Itt kell döntenünk azt a kérdést, hogy mennyiben fontos ezeket a kérdéseket a kommunikében vagy egyéb dokumentumokban visszatükröztetnünk.

Előzetesen meg szeretném jegyezni, hogy nem gondolják-e hogy a fent említett 6./ pont éppen az összeurópai konferencia összehívásának egyik feltételét tartalmazza? Ezen kérdésen lenne elgondolkozniuk.

15./ Puja elvtárs:

Az előhangzott javaslatnak megfelelően, ebésszünetet rendel el.

16. Pujia elvtárs:

/1970.VI.20. délutáni ülés/ 17° 20°

Javasolja a munka tovább folytatását, valamint azt, hogy a kommuniké tervezetét a jelenlévők bekezdésenként vitassák meg.

17. Macovescu elvtárs:

A román Kommunista Part és a román kormány mindig nagy figyelmet fordítottak az európai biztonság kérdéseire. Ennek szellemében vettek részt a prágai és a szófiai értekezleteken és jöttek el erre az értekezletre, annak érdekében, hogy mindent elkövessenek azért, hogy más szocialista országokkal együtt törekedjenek ezen eszmék megvalósítására. Kétségtelen, hogy az európai szocialista országok - a Varsói Szerződés tagállamai - az európai biztonsági értekezlet összehívására vonatkozó javaslata egyre szélesebb körben terjed. Most előre léphetünk. Abban a tekintetben együttműködünk és együtt fogunk működni, mint a Varsói egyezmény tagjai.

Az európai biztonsági konferencia tekintetében nekünk vagyis a Varsói egyezmény tagjainak nem szabad kiengednünk kezünkből a kezdeményezést. Ilyen értelemben kell nekünk a miniszterhelyettesi értekezleten előkészíteni a miniszteri értekezletet.

A román delegáció megköszöni a magyar és szovjet barátainak azt, hogy a dokumentumokat kicserélték. Ezek a dokumentumok alapján közös nevezőre juthatunk, hiszen ezen dokumentumok egy vita alapot képeznek. Ezzel kapcsolatban néhány gondolatot szeretnék felvetni.

1./ A kommunikéban meg kell határozni - azon túl ami már ott fel van tüntetve - hogy azok az országok, amelyek résztvettek az értekezlet munkájában, megvizsgálják mindazokat az intézkedéseket, amelyek az európai biztonsági konferencia jó előkészítéséhez szükségesek.

Magyar Országos
Levélár

XIX-24-1-3 - 447-91-1-200-1386-105.2.

2./ Az európai biztonsági konferencia előkészítésével és napirendjével kapcsolatos határozati javaslatokat az összes érdekelt államok több és kétfoldalu kapcsolatos formájában vitatják meg és ezeknek az államoknak a részvétele e munkában nagyon fontos a konferencia előkészítésének minden szakaszában. Ahhoz, hogy előre lépéssünk ill. megnyerjük az európai közvéleményt, magunk oldalára kell vonni minél több nyugat-európai kormányt. Az előkészítés munkájában részt kell vennie minden érdekelt országnak. Vagyis véleményünk szerint, amit ki szeretnénk hangsúlyozni, a konferenciát megelőzően előkészítő értekezletei kell tartanunk, és mi nem ragaszkodunk az ilyen előértekezlet formájához és helyéhez, csupán szükségesnek tartjuk a megtartását. Annál is inkább, mert különböző kezdeményezésekről tudunk, mint pl. a szovjet- és finn kormányok közötti tárgyaláson, a bolgár kormány a.n. "nyitott szalon" javaslata.

3./ A kommunikóban ki kell emelnünk azt, hogy az értekezletünkön résztvevő országok a jövőben kézzel több- vagy kétfoldalu alapon megvitatni, bármely olyan javaslatot amely az európai biztonsági konferencia összehívására vonatkozik, kihangsúlyozva, hogy mi már európai országokból akarunk előremenni a biztonsági konferencia összehívása érdekében.

4./ A minisztereknek ki kell hangsúlyozni, hogy országaink külön-külön, vagy más országokkal együtt, mindent el fognak követni a feszültség csökkentéséért és az európai biztonságért, a szuverénitás, a nemzeti függetlenség a területi integritás, valamint a belügyekbe való be nemavatkozás elveinek tiszteletben tartása mellett.

Utolsó kérdésként kérem, hogy jól értsenek meg előszörben a magyar elvtársak, a kommuniké tervezet utolsó bekezdését vetném fel. Véleményem szerint ezt az utolsó bekezdést el lehetne hagyni. Mint Prágában megállapodhatunk abban, hogy a magyar elvtársak mint a hazigazdák eljuttatják ezeket a

érdekelte kormányoknak. Mint Prágában megállapodhatunk abban, hogy a jelen értekezleten képviselt kormányok mindent elkövetnek a maguk részéről annak érdekében, hogy ugyancsak eljuttassák ezeket az okmányokat az összes érdekelt országoknak. Emlékeztetem Önöket arra, hogy annak idején Prágában a cseh elvtársakat kértük meg az ott elfogadott okmányok továbbítására. A többi kormány is a maga vonalán megtette ezt. Intenzív diplomáciai munka bontakozott ki, amely elősegítette az európai biztonság ügyét.

A fentiekben a kommuniké tervezettel kapcsolatos általános elképzeléseimet fejtettem ki. A továbbiakban a a kommuniké szöveg tárgyalása során konkrét észrevételeket teszek.